

LJUBOMIR MAŠTROVIĆ (1893. - 1962.)**LJUBOMIR MAŠTROVIĆ (1893-1962)****Ivan Peklić**

Gimnazija Križevci

ivan.peklic@kc.htnet.hr

Primljeno / Recieved: 30. 4. 2005.

Prihvaćeno / Accepted: 30. 5. 2005.

Rad ima dvije pozitivne recenzije

UDK/UDC 929 Maštrović, Lj.

Pregledni rad

Reviews

SAŽETAK

Autor u članku na temelju izvorne i objavljene arhivske građe te na temelju literature rekonstruira život i djelovanje Ljubomira Maštrovića, značajnog kulturnog i političkog djelatnika prve polovine 20. stoljeća u Hrvatskoj. Maštrović je bio profesor hrvatskog i latinskog jezika te je radio u školama u Šibeniku, Zadru, Osijeku, Križevcima, Zagrebu. Napisao je brojne članke iz politike, književnosti i filologije te povijesti, a pokretač je i urednik nekoliko listova. Istaknuti je član HSS-a i kao njegov član bio je predsjednik Skupštine osječke oblasti, oblasni zastupnik u Zagrebačkoj oblasnoj skupštini te član Glavnog i Izvršnog odbora HSS-a. Kao gradonačelnik Križevaca, gdje se istaknuo zalaganjem za napredak grada, bio je također član i predsjednik mnogih društava: Hrvatskog sokolskog društva, Hrvatskog radiše.

Ključne riječi: Ljubomir Maštrović, Križevci**Key words:** Ljubomir Maštrović, Križevci**DJETINJSTVO I ŠKOLOVANJE**

Ljubomir Maštrović rođen je 7. travnja 1893. u Ninu, a krstio ga je župnik Blaž Marčelić 23. travnja 1893. godine. Otac mu je Antun i majka Marta. Kuća mu se nalazila u Ninu na kućnom broju 22 od 1890. kada se tamo doselio njegov otac koji je bio učitelj. Dva se puta vjenčao, i to 1916. s Anom Paunović i 1956. s Anđelkom Jurić.¹ Do šestog razreda Maštrović je bio u Zmajevićevu sjemeništu, odakle je protjeran zbog literalnih pokušaja u đačkom listu "Bostan".² Gimnaziju završava izvanredno u Zadru te se upisuje na Sveučilište u Zagrebu, gdje studira od 1912. do 1916. godine. Na studiju se aktivno uključuje u društveni život kao predsjednik akademskog kluba "Kumičić" i urednik omladinskoga književnoga glasila "Mlada Hrvatska". U zagrebačkom listu "Hrvatskoj" radio je kao kazališni kritičar, a nakon studija postao je profesor u Šibeniku. Godine 1919. zbog talijanske okupacije preselio se najprije u Osijek, a potom je

¹ Matična knjiga rođenih župe Nin, M-3345. Hrvatski državni arhiv Zagreb (dalje HDA)

² BROZOVIĆ, Dalibor. *Prof. Ljubomir Maštrović*, Zadarska revija XI/1962., br. 6, str. 514-516.

1922. premješten u Rumu te u Križevce u kojima se afirmirao kao javni radnik i političar te član HSS-a. Maštrović je radio najprije u učiteljskoj školi, a potom u Gimnaziji od 1924. godine.³ Od 1920. do 1922. jedan je od osnivača i suradnika polutjednika "Hrvatskog lista" u Osijeku. Od 1923. do 1924. urednik je Vijenca u Zagrebu, a bio je redoviti suradnik Radićeva "Doma" od 1924. do 1930. godine. Maštrović je za Srednju gospodarsku školu u Križevcima 1924. dramatisirao Kozarčeve "Mrtve kapitale".⁴

ŽIVOT I RAD U KRIŽEVCIMA

Ljubomir Maštrović je 1924. izabran za predsjednika kotarske organizacije HSS-a Križevci, dok je potpredsjednik bio Stjepan Kukelj, a tajnik Franjo Petrović. Maštrović sve više kontaktira sa Stjepanom Radićem i postaju kućni prijatelji te vjerojatno otuda potječe njegova razumljiva kasnija potpuna odanost idejama Stjepan Radića te sukob s Mačekom. Radić uvijek odsjeda kod Maštrovića kada dolazi u Križevce.⁵ Maštrović vodi sukob s Lavoslavom Hanžekom, tadašnjim gradonačelnikom.

Ljubomir Maštrović postao je gradski načelnik kao član HSS-a 25. veljače 1926. i to je bio do 7. kolovoza 1927., da bi ponovno bio postavljen za načelnika od srpnja 1928. do 25. travnja 1929. godine.

Došao je u sukob s Tomom Ferenčinom koji je zbog toga 1927. izbačen iz HSS-a. Maštrović je uspio pripojiti sela Martinec, Brckovšćinu, Veliki i Mali Potočec, Majurec Erdovec, Dijankovec.⁶ U njegovo vrijeme počinje gradnja ubožnice.

Međutim, 1927. na položaj veležupana stupio je dr. Stopar, koji je sustavno radio na uništenju autonomije gradskog poglavarstva. Maštrović je 5. srpnja 1927. tražio dopust od šest tjedana koji mu je odobren.⁷ Kako je Maštrović bio odsutan, podnačelnik Strahinščak je sazvao sjednicu gradskog zastupstva 27. srpnja 1927. godine. Maštrović tvrdi da je već ranije, 11. srpnja, uputio prosvjednu notu ministru prosvjete, no zastupstvo je raspušteno i za komesara je postavljen Blažević. Budući da se Maštrović nalazio u Osijeku, nasilno su provalili u njegov pisani stol 11. rujna 1927. godine. Uvečer su pristaše Demokratske stranke priredili bakljadu, no tada dolazi do klicanja pristaša HSS-a te se cijeli skup pretvorio u veliku manifestaciju HSS-a.⁸

Vlada je željela ukinuti Gimnaziju u Križevcima te je zbog toga grad Križevci 1926. uputio ministru prosvjete dopis: "Grad Križevci su uspjeli nakon duge borbe 1920. da se otvori realna gimnazija. Grad je do sada dogradio i preuredio bivšu gradsku bolničku zgradu za stambene svrhe nastavnika, izgradio zgradu Gimnazije, otkupio zemljište da bi se uredio park pred Gimnazijom, uredio u istoj zgradi dječju polikliniku, uredio đачku menzu, nabavio namještaj, davao za ogrjev i rasvjetu, isplaćivao prekovremene satove profesorima, pridonio popunjenju

³ Arhiv Bjelovar, *Knjiga zapisnika sjednica nastavničkog vijeća Gimnazije Križevci*, Oko ovoga podatka postoji zbrka. Naime, prema matičnoj knjizi službenika Partizanske gimnazije u Zagrebu piše da je radio samo dva puta u učiteljskoj školi dok je jedan semestar proveo u školi u Kruševcu. Upitan je i njegov odlazak u Gornji Milanovac 1936. godine jer je prema dokumentima Ministarstva prosvjete trebao tamo otići, no prema policijskim izvještajima vidljivo je da je ostao u Križevcima. *Arhiv grada Zagreba Matična knjiga o službenicima Partizanske gimnazije*, Inv. br. 23733.

⁴ Arhiv grada Zagreba, *Matična knjiga o službenicima Partizanske gimnazije* Inv. br. 23733.

⁵ HDA, fond. 1561. RSUP SRH SDS (*Republički sekretarijat unutrašnjih poslova socijalističke Republike Hrvatske Služba društvene bezbjednosti*): kut 2. sig. 01-24.

⁶ HDA, fond. 1561. RSUP SRH SDS: kut 2. sig. 01-24.

⁷ HDA, *Personalni dosje Ljubomira Maštrovića*.

⁸ *Narodni val*, 1/1927., br. 23. str. 4.

zbirke i pomagao stručne ekskurzije. Grad zato moli ministarstvo da preuzme dio troškova i to: plaćanje prekovremenih sati, plaćanje struje i grijanja, doprinos za popunjavanje zbirke učila i posebna plaćanja po razredu.”

Gradsko poglavarstvo na čelu s Ljubomirom Maštrovićem molilo je dr. Stjepana Radića, tadašnjeg ministra prosvjete, da pomogne pri snošenju troškova za održavanje Gimnazije. Briga za Gimnaziju gradskog načelnika Ljubomira Maštrovića vidljiva je i iz jednog dokumenta iz 1927. o imenovanju povjerenstva za pregled centralnoga grijanja u Gimnaziji.⁹

Maštrović u novinama i dalje nastavlja polemiku sa SDS-om u Križevcima te navodi da su predstavnici demokrata bespotrebno išli u Beograd zbog ukidanja Gimnazije u Križevcima jer je njegova molba (gore navedena) već ranije uvažena. Dana 26. kolovoza 1927. u Križevce je došao veležupan Stopar i priređen mu je svečani doček. Vođe demokrata u Križevcima bili su dr. Lavoslav Hanžek, dr. Branko Bičanić, Branko Kettig. Veležupanu Stoparu predane su dvije predstave:

1. da se sela Veliki Potočec, Erdovec odcijepi od grada. Maštrović tvrdi da su te potpise demokrati skupili na prevaru tvrdeći da ih skupljaju za očuvanje gimnazije;

2. da se vatrogascima dodijeli zemlja od jednog jutra za gradnju doma. No, Maštrović tvrdi da su novac i cigla te zemljište namijenjeni za gradnju ratarnice.¹⁰ Maštrović i dalje nastavlja borbu za neodvajanje sela od Križevaca. Predsjednik vlade Velja Vukičević potpisao je dokument o odvajanju sela jer nije znao da je prije toga ministar unutrašnjih poslova Boža Maksimović potpisao dokument o sjedinjenju tih sela s gradom. Vukičević kao novi ministar 30. rujna 1927. donosi odluku o odvajanju sela od gradova. Maštrović piše prigovor Vukičeviću u kojem navodi sljedeće: “Je li Vam poznato da odnosna sela sačinjavaju sa gradskom općinom jednu crkvenu i školsku općinu, što više se žitelji iz nekih sela i pokapaju na gradskom groblju.” Ova predstava sadrži šest točaka.¹¹

Križevčani, a napose Maštrović, bili su vrlo aktivni u radu Oblasne skupštine zagrebačke. Izbori za Oblasnu skupštinu održani su 23. siječnja 1927. te ovdje donosim izbornu listu za članove Oblasne skupštine zagrebačke.¹²

Na četvrtoj sjednici 26. veljače 1927. Maštrović je dobio najviše glasova da postane

Prezime i ime
Maštrović, Ljubomir
Kušić, Đuro - zamjenik
Predstavnik liste u glavnom biračkom odboru
Petrović, Franjo
Salaj, Mato - zamjenik
Predstavnici liste u pojedinim glasačkim mjestima; za glasačko mjesto I.
Hlebec, Milan
Španić, Ljudevit - zamjenik
Za glasačko mjesto II.
Ivanek, Stjepan
Hadrović, Nikola - zamjenik

⁹ Privatna arhiva gospodina Borisa Čataja. Dokumenti nisu numerirani, no potpuno su originalni, što jamči žig HSS-a. Zahvaljujem gospodinu Čataju za ustupljene dokumente.

¹⁰ *Narodni val*, I/1927., br. 38, str. 3-4.

¹¹ *Narodni val*, I/1927., br. 85, str. 5.

¹² Privatna arhiva gospodina Čataja. Dokumenti o izborima.

članom Financijskog odbora.¹³ Maštrović je bio član i Izvršnog odbora HSS-a od 1927., a član Glavnog odbora bio je od 1923. godine.¹⁴ Na petoj sjednici, 28. ožujka 1927., diskutirala su čak dva križevačka zastupnika. Stjepan Bušić (vjerojatno iz Čvrsteca ili Trema) govori o potrebi da se izradi put prema Sv. Petru Čvrstecu. Maštrović je pak govorio o gospodarskom stanju u gradu te spominje stočarstvo koje je ugroženo zbog bolesti (tzv. metilja), a naglašava i potrebu za učiteljskom školom u Križevcima.¹⁵ Ljubomir Maštrović je na sedmoj sjednici Oblasne skupštine, 30. ožujka 1927., izabran u Odbor za zdravlje i socijalnu skrb.¹⁶ Na devetoj se sjednici, 1. travnja 1927., raspravljalo o potrebi gradnje bolnice u Križevcima.¹⁷ Maštrović je na desetoj i jedanaestoj sjednici (2. i 4. travnja 1927.) diskutirao o narodnom zdravlju,¹⁸ a na dvanaestoj sjednici govori o potrebi zbrinjavanja siromašne i nezbrinute djece.¹⁹ Na petnaestoj sjednici, 8. travnja 1927., on se suprotstavio Uredbi o zabrani rada trgovina nedjeljom koja je stvorila mnogo nezaposlenih, a seljaci ne mogu nabaviti namirnice jer preko tjedna nemaju vremena.²⁰ Maštrović na sedamnaestoj sjednici govori o financijskom proračunu Oblasne skupštine i skupljanju samodoprinosa za gradnju bolnice u Križevcima. Sudjeluje u diskusiji o proračunu Oblasne skupštine,²¹ a na devetnaestoj sjednici, 1. srpnja 1927., izabran je u Nadzorni odbor Oblasne štedionice.²² Oblasna skupština HSS-a je na drugoj sjednici II. redovitog zasjedanja, 27. prosinca 1927., donijela odluku o osnivanju porezne općine Sveti Petar Čvrstec. Osim toga, podnesena je tužba Državnom savjetu protiv Ministarstva unutrašnjih poslova o odluci da se sela Dijankovec, Erdovec, Majurec, Potočec izdvoje iz grada Križevaca.²³ Maštrovićeva borba za Križevce nije se vodila samo u Zagrebu, nego i Beogradu. Održao je govor u Narodnoj skupštini 30. siječnja 1928. o prijedlogu za održanje Ratarnice u Križevcima i protiv predaje Križevačkoga gospodarstva Zagrebačkoj oblasti. Križevce su 1927. posjetila dva izaslanika Ministarstva poljoprivrede i razgledali su ratarnicu te prisustvovali ispitima. Jedan od njih izjavio je da bi on želio preuzeti upravu križevačke ratarnice te da želi prenijeti imanje na Srednju poljoprivrednu školu i postati njezin direktor. Ministar poljoprivrede donio je odluku da Ratarnica pripadne Zagrebačkoj oblasti, no donesena je odluka da se niža poljoprivredna škola preseli u Božjakovinu i da direktor srednje poljoprivredne škole preuzme imanje. Maštrović tvrdi da u Božjakovini uopće nema prostora za školu i za smještaj đaka. "Gospodo ja apeliram na Vas, da ovu grozotu, ovu nepravdu, ovu pljačku, koja je tom uredbom nanosena nam Hrvatima napose Zagrebačkoj oblasti i gradu Križevcima popravite, jer time ćete pokazati da ne želite barem biti onaj pljačkaški separatistički front, kako Vas mi gledamo u Vašoj politici prema nam."²⁴

Na dvanaestoj sjednici redovitog zasjedanja, 5. studenoga 1928., konačno je, nažalost, morala biti prihvaćena odluka o izdvajanju sela Dijankovca, Majurca, Erdovca, Velikog i Malog Potočeca od gradske općine Križevci.²⁵

¹³ KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira, *Radićev sabor 1927./28.* Zagreb, 1993., str. 10.

¹⁴ Arhiv grada Zagreba, Matična knjiga o službenicima Partizanske gimnazije Inv. br. 23733.

¹⁵ KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, M., 1993., str. 13.

¹⁶ KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, M., 1993., str. 28.

¹⁷ KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, M., 1993., str. 37.

¹⁸ KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, M., 1993., str. 53, 56.

¹⁹ KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, M., 1993., str. 64.

²⁰ KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, M., 1993., str. 80.

²¹ KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, M., 1993., str. 103-104 i 108.

²² KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, M., 1993., str. 128-129.

²³ KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, M., 1993., str. 186.

²⁴ *Narodni val*, II/1928., br. 26, str. 3.

²⁵ KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, M., 1993., str. 313.

Tijekom 1927. održano je nekoliko izbornih skupština kotarskih organizacija. Jedna od njih bila je 17. srpnja 1927. na Kalniku i o tome imamo sljedeći izvještaj: "Dana 17. o.mj. održana je poslije podne u 5 sati izborna skupština kotarske organizacije HSS u mjestu Kalniku, koje se nalazi na području upravne općine Sveti Petar Orehovec. Skupštini, koja je održana vani pod vedrim nebom, prisustvovalo je oko 400-500 učesnika.

Sam tok skupštine tekao je ovako:

Skupštinu otvorio je svojim pozdravnim govorom profesor Maštrović i predao riječ Stjepanu Radiću.

Iza Kukelja uzeo je zaključnu riječ profesor Maštrović i gradski načelnik iz Križevaca nisu pale nikakove izjave od strane govornika koje bi bile u protimbi sa postojećim pozitivnim zakonima i propisima a od slušatelja nitko u opće nije stavljao nikakovih upita, a niti je tko govorio osim što je za vreme govora Radića pala jedna primjetba sa upitom na njega gdje mu je program. Sama skupština prošla je posve mirno."²⁶

Zanimljivo je da je na izborima 1927. godine Križevčanin Ljubomir Maštrović izabran u Virovitičkoj, a Stjepan Kukelj u Varaždinskoj županiji.²⁷ Maštrović je tako postao delegat u skupštini, a bio je predsjednik Oblasnog odbora Osijek tijekom 1928. te do 6. siječnja 1929. godine.²⁸ Iz intervjua što ga je Maštrović dao Križevačkom tjedniku vidljivo je kojim se sve problemima bavio Maštrović kako bi unaprijedio život svojih sugrađana. U to doba bilo je aktualno pitanje hoće li se grad Zagreb izdvojiti iz Zagrebačke oblasti. Maštrović je smatrao da sjedište Zagrebačke oblasti treba biti u tom slučaju premješteno u Križevce, a kao zgradu je nudio Hrvatski dom.

Vrlo je aktualno bilo pitanje gradnje ubožnice i bolnice u Križevcima, a Maštrović je uspio izboriti sredstva za gradnju, no došlo je do sukoba s Hanžekom koji je "isposlovao" da se iz proračuna izbriše 1,200.000 dinara za gradnju bolnice u Križevcima. Maštrović je uspio osigurati sredstva za popločenje ceste i posebno se zalagao za otvaranje oblasne preparandije u Križevcima, za koju je također uspio osigurati sredstva. Nažalost, gradska je skupština raspuštena i uveden je komesarijat (vidi naprijed u tekstu) pa dio tih sredstava nije došao u Križevce. Poseban je problem predstavljalo Apatovečko vrelo mineralne vode. Naime, Maštrović je kao narodni poslanik u Skupštini uspio da grad Križevci zakupi to vrelo na 40 godina pod vrlo povoljnim uvjetima. No, s obzirom na to da je uveden komesarijat, Apatovečko vrelo pripalo je Zagrebačkoj oblasnoj skupštini koja je obećala sagraditi sanatorij i moderan park te uspostaviti stalnu cestovnu vezu Križevci - Apatovec. Nažalost, sljedeće, 1929. godine uvedena je diktatura te su mnoge te aktivnosti zamrle, a kao što znamo, zamalo je i Maštrović otišao iz Križevaca.²⁹

MAŠTROVIĆEVA DJELATNOST U HRVATSKOM SOKOLSKOM DRUŠTVU

Maštrović se prvi put pojavljuje u kulturno-prosvjetnom odboru Hrvatskog sokolskog društva u zapisniku sjednice od 30. studenoga 1924. godine. Na sjednici 18. prosinca 1924. Maštrović je podržao prijedlog Franje Petrovića da na proslavu 20. godišnjice Hrvatskog sokolskog društva

²⁶ HDA, *Građanske stranke, grupa VI*, kut. IV. Inv. br. 198.

²⁷ HORVAT, RUDOLF, *Hrvatska na mučilištu*, Zagreb, 1992., str. 356-357.

²⁸ *Izvešće o radu oblasnog odbora i o radu svih samoupravnih ustanova Osječke oblasne samouprave od 5. studenoga 1927. do 1. studenoga 1928. podneseno oblasnoj skupštini u redovitom zasjedanju dana 7. studenoga 1928. po predsjedniku Ljubomiru Maštroviću*. Osijek 1928.

²⁹ *Križevački tjednik* I/1928., br. 10, str. 1

(dalje HSD) treba ići samo starješina. Maštrović je dobio zadatak da napiše članak za novine Jutarnji list ili Nezavisnost. Na sljedećoj sjednici od 17. siječnja 1925. izvijestio je da je jedan časopis objavio članak, a drugi nisu. Starješina Vukelić predlaže da se taj članak arhivira, što je prihvaćeno. Maštrović sudjeluje i u organizaciji predavanja te je kontaktirao i sudjelovao u suradnji HSD-a Tomislav i križevačkog HSD-a o proslavi "Duvanjske večeri" (misli se na krunjenje kralja Tomislava.) Aktivno je sudjelovao u organizaciji te proslave (Duvanjske večeri), nabavi vina, osigurao je sobe za spavanje članovima društva Tomislav i drugoga. Proslava je održana 1. ožujka 1925. godine. Na redovitoj Glavnoj skupštini 29. ožujka 1925. Maštrović je podnio izvješće o radu kulturno-prosvjetnog odbora. Naglasio je sudjelovanje u organizaciji Duvanjske večeri, ali i problem što nije uspio dovesti predavače iz Zagreba. Na toj sjednici Maštrović je izabran za starješinu HSD-a u Križevcima sa 54 glasa te je dalje rukovodio radom HSD-a u Križevcima. Jedan od prvih zadataka bila je organizacija proslave tisućugodišnjice hrvatskoga kraljevstva. Maštrović je na sjednici 18. travnja 1925. predložio da se proslavi pogibija Krste Frankopana i Petra Zrinskog 30. travnja 1925., a proslava je održana 26. travnja 1925. godine. Dana 17. svibnja 1925. održana je sokolska vježba u Majurcu. Na zahtjev Šime Lukića i ostalih održana je izvanredna glavna skupština HSD-a na kojoj su pokušali optužiti Maštrovića za nezakonito korištenje sredstava. Maštrović je dokazao nevinost i dobio podršku članstva. Rudolf Horvat je 11. lipnja 1925. održao predavanje "Najteži časovi hrvatske povijest". Hrvatsko sokolsko društvo sudjelovalo je na javnoj vježbi u Bjelovaru i Koprivnici. Maštrović je na svečanosti u povodu 1000 godina hrvatskog kraljevstva u Križevcima (4. i 5. srpnja) održao predavanje, a 5. srpnja 1925. na skupu u Velikom Potočecu održao je predavanje o Ćirililu i Metodu.

Dana 12. srpnja 1925. održana je javna vježba na Kalniku, a ujedno je iskopana zemlja za mogilu u Maksimiru gdje ju je položio Maštrović.³⁰ U parku gimnazije održana je javna vježba 26. srpnja 1925., a od 14. do 16. kolovoza 1925. HSD iz Križevaca prisustvovao je na svesokolskom sletu u Zagrebu. Javna vježba u Miholjcu održana je 30. kolovoza 1925., 5. rujna u Drnju, 20. rujna u Svetom Ivanu Žabnu, 27. rujna 1925. u Cirkveni, pa 11. listopada u Gradecu. Dana 8. prosinca održano je predavanje o Eugenu Kvaterniku, a tijekom cijele godine vodila se borba između Lavoslava Hanžeka i Maštrovića koji su bili i politički protivnici. Tijekom sljedeće, 1926. godine Maštrović je i dalje izabran za starješinu društva. Aktivnosti su bile vrlo velike te ih navodim kronološkim redom. Tijekom siječnja 1926. održana je akademija Hrvatskog sokolskog društva, a u veljači pripadnici križevačkog sokolskog društva sudjelovali su na priredbi Hrvatskog sokola u Zagrebu. Seljačka sloga održala je skupštinu na kojoj su sudjelovali pripadnici HSD-a iz Križevaca, a 20. veljače 1926. Maštrović je održao predavanje o Matiji Gupcu. U svibnju 1926. organiziran je izlet u Repinec kao vježba. U lipnju je održana javna vježba križevačkog Hrvatskog sokola te su prisustvovali županijskom sletu u Koprivnici. Tijekom te godine bili su na javnim vježbama u Cirkveni, Vrbovcu, Svetom Ivanu Žabno i Majurcu.

U 1927. godini rad Hrvatskog sokola u Križevcima bio je vrlo zadovoljavajući. Maštrović je opet imao vrlo važnu ulogu u svim aktivnostima društva. "Požrtvovnim i neumornim zauzimanjem starješine brata Maštrovića, uspjelo nam je napokon doći u posjed svoje dvorane (gomabaone) u Hrvatskom domu, koja je u trošku gradske općine u tu svrhu dostojno uređena. Svečano otvaranje tih naših novih prostorija obavljeno je dana 5. ožujka 1927. uz javno predavanje: O sokolskoj ideji koje je održao starješina Maštrović." Osim te glavne, HSD je imao sljedeće aktivnosti:

³⁰ PEKLIĆ, IVAN, Križevački sokol u proslavi tisućite obljetnice hrvatskog kraljevstva, Kaj, XXX/1997., br. 2, str. 133-134.

tradicionalna organizacija akademije u povodu pogibije Zrinskih i Frankopana. Prihod je predan odboru za gradnju ubožnice i bolnice. HSD je i te godine sudjelovalo na javnim vježbama u okolnim mjestima. Član HSD-a Križevci prof. Ante Neimarević održao je četiri predavanja: Najvažnije stranice hrvatske povijesti, Značenje 29. listopada 1919., O fratru ocu Marunu i radu Hrvatskog starinskog društva u Kninu, a Maštrović je pak održao predavanje O važnosti starohrvatskih spomenika. Osim tih, održano je još nekoliko predavanja Ive Belana, Ive Pompera, dr. Mikića. Tijekom 1927. godine osnovan je kazališni diletanski zbor na čelu s Ankom Maštrović, pjevački zbor te tamburaški zbor na čelu s Ivom Cimperšakom. Vrlo aktivno djelovalo je društvo Fanfara (trubača). HSD Križevci imalo je 205 članova.

Iz toga jasno vidimo da je Maštrovićev angažman u HSD-u Križevci bio velik,³¹ no uvođenjem diktature rad HSD-a je zamro.

SUDJELOVANJE U RADU NARODNE SKUPŠTINE TIJEKOM ATENTATA

Jedan od najbližih događajima u skupštini bio je Ljubomir Maštrović koji je neposredno prije atentata diskutirao u skupštini.

“Slavna Skupštino”, počeo je Ljubomir Maštrović. “Budući da zapisnik mora biti vjerno ogledalo onih događaja, koji su se zbili za vrijeme skupštinske sjednice, ja opažam da ovaj zapisnik jučerašnje sjednice to nije. Vama je, gospodo, svima poznato da je za vrijeme prozivke nastala takva buka i takav nered u Skupštini, a da sjednica nije bila prekinuta, te je radi te buke skupštinski tajnik morao da prekine prozivku. Za to vrijeme, kako iz novinskih izvještaja izlazi, a mi smo svi bili tu svjedoci kad je za vrijeme prozivke narodni zastupnik Toma Popović i Puniša Račić ... (Puniša Račić: Ja nisam narodni zastupnik, ja sam narodni poslanik) i jedan i drugi su, kako i u Politici stoji, kazali: ovdje će padati glave i dok se ne ubije Stjepan Radić, neće biti mira. To je kazao Toma Popović, a isto je to prihvatio i Puniša Račić. I jedan i drugi su ovdje bjesnili i vikali, da će tu biti krvi, da nas sve treba poklati i da sve dotle neće biti mira, dok glava Stjepana Radića ne padne. (Žagor.)

Pošto se sve to dogodilo za vrijeme trajanja skupštinske sjednice, na očigled Predsjednika Skupštine, a napominjem da predsjednik skupštine nije za to opomenuo ni jednog ni drugog od gospode narodnih zastupnika, a kamo li predložio na isključenje, što bi se sigurno dogodilo, da je to tko od gospode sa ove strane učinio. Pošto nije to ušlo u zapisnik, pošto u zapisniku uopće nije konstatirano, da je za vrijeme prozivke bilo kakve buke i kakvog nereda, da je prozivka bila prekinuta, to tražim da se sve to naknadno unese. Jer, gospodo narodni zastupnici, mi ovde svi osećamo, da se nalazimo u jednoj teškoj atmosferi, u kojoj se hoće da se stvori psihologija ubistava, i to ubistava onih ljudi koji predstavljaju najnapredniji i najjači dio naroda u ovoj državi, a to su Stjepan Radić i Svetozar Pribičević.”³²

Osim žalobnih sjednica u povodu atentata, u Skupštini na Petrovo i Pavlovo 1928. sazvana je skupština svih pristaša HSS-a koja je održana u velikoj dvorani Hrvatskoga doma. Skupštini je prisustvovalo nekoliko tisuća ljudi. Skupštinom je predsjedao predsjednik Oblasne skupštine zagrebačke, a sjednica je trajala od 10 do 13 sati. O samoj sjednici imamo izvještaj Ante Neimarevića: “Skupštinu je otvorio Franjo Petrović i podijelio riječ narodnom zastupniku prof. Ljubomiru Maštroviću, koji je održao veliki govor. Najprije je prikazao, kako je nastala ova

³¹ Gradski muzej Križevci, In. br. 4079. *Sjednički zapisnici Hrvatskog sokola u Križevcima*.

³² KULUNDŽIĆ, ZVONIMIR, *Atentat na Stjepana Radića*, Zagreb, 1967., str. 346-347.

država, a onda je razvio, kakve su bile prilike iza stvaranja ove države i koji su motivi narodni i politički ponukali vodstvo hrv. naroda, da se pruži ruka Beogradu. Iza toga je osvijetlio političke prilike u toj novoj situaciji i borbu, koju je naša stranka vodila u Beogradu da se dodje do ravnopravnosti. Nadalje je iznio veliku borbu našega vođe sa svima Uzunovičevim vladama, da prestane pljačka hrvatskih i prečanskih krajeva. Iza ovoga izlaganja razložio je govornik prilike političke koje su dovele do lanjskih rujanskih izbora, a onda je prešao na prikaz rada nove Narodne skupštine. Tu je iznio rad današnje vlade, koja nijednim glasom i nijednim zakonskim predlogom nije pokazala ni trunka osjećaja prema hrvatskom seljačkom narodu. Govornik je iznio, kako je lovački predsjednik Velja Vukićević govorio za vrijeme izbora po čitavoj Hrvatskoj i ostalim prečanskim krajevima, kako će biti prva briga vlade da izjednači poreze. Medjutim dogodilo se, da je ta vlada donijela takav zakon, po kojem će u Hrvatskoj porez na zemljarinu biti veći do 80 puta, porez na tecivarinu i do 20 puta, dok su s tim zakonom dobro prošle samo banke i fiškali, dakle beogradska cincarija. Kod debate, o zakonu za pomoć gladnim i oskudnim krajevima, vlada je i opet pokazala, da joj ne leže na srcu interesi hrvatskih krajeva. U zakon o nošenju oružja unijeli su upljuvak, da može vlada u iznimnim slučajevima uzeti oružje čitavim krajevima, pod kojima se, naravno, razumiju hrvatski krajevi, jer je u Srbiji puška i samokres "Mila uspomena"! Iza toga je govornik opširno prikazao Nettunske konvencije i njihovo sudbonosno značenje po Jadransku obalu Hrvatske i Dalmacije, te pitanje zajma, poradi čega su povelili narodni predstavnici opstrukciju i podnijeli parlamentu preko 130 prinesenih predloga. Kad je govornik ovo sve prikazao, iznio je strahoviti zločin, te vezu Jedinstva, povika u skupštini, privatnih razgovora i čitavog rada vlade s ovim zločinom. Iza toga je pročitao poruku našega vodje hrvatskom narodu i pozvao narod da bude miran, te da ima pouzdanja u svoga vodju, koji će, kad ozdravi i dodje u našu sredinu, povesti narodnu borbu za prava čovječanska i hrvatska.

Govornik je bio saslušan s najvećom pažnjom i čestim odobravanjem za vrieme govora, dok je na koncu zaorilo tisuću ojađenih srdaca Slava palim mučenicima. Živio Stjepan Radić!

Sad je uzeo riječ sam predsjedatelj Franjo Petrović, te je ponajprije prikazao veliku žalost hrvatskog naroda za mučenicima, te veliku radost, da mu je vođa ostao upravo providnošću božjom na životu. Iza toga se svrnuo na ostale hrvatske političke stranke, kako su se ponijele u tome času. Iznio je, dok čitav hrvatski narod tuguje, a Zagreb se vraća majci Hrvatskoj, da dotle načelnik toga grada prima brzojavnu sažalnicu grada Beograda sa zahvalnošću, dok je njegovo gradsko zastupstvo tu istu sažalnicu jednoglasno odbilo. Dok se ovako ponio istaknuti federalista Vjekoslav Heinzl, nisu se ništa bolje ponijeli ni vođe križevačkih, federalista dr. L. Hanžek i drugovi, koji nijesu našli za vrijedno, niti da izvjesje zastave, a niti da dodju na žalobni sastanak. Kod toga je utješljivo, da su oni osamljeni, kao okresano suho drvo, jer dojučerašnji njihovi pristaše već im okreću ledja i prilaze tamo, gdje je već čitav hrvatski narod.

Istaknuo je i držanje hrvatske stranke prava, koja je takodjer osjetila, da su zločinački metci bili odapeti na čitav hrvatski narod, pa je predsjedništvo mjesne stranke prava, preko svoga predsjednika dra. Pompera poslalo našem vodji brzojavni pozdrav. Dalje je istakao, kako i pristaše Hrvatske pučke stranke, kao i pristaše Hrvatske stranke prava, te i federalističke, traže putem brzojava i sastanaka od svog vodstva, da se u ovom velikom času, priključe onoj hrvatskoj stranci, koja je krvlju zapečatila svoje hrvatstvo.

Kako su baš sada u nedjelju gradski izbori u Križevcima, to je govornik razložio prisutnima značenje izbora za narod i njegova prava, te je u kratkim potezima raščinio i izrešetao protivničke listine. Zaključio je da je sada vrijeme rada i prvi posao, koji nas čeka, jesu ovi izbori, na kojima će se ponovno očitovati, da su Križevci bili, da jesu i da će ostati uz vođu svih Hrvata, pa po tome i nas Križevčana.

Govor Franje Petrovića bio je srdačno primljen od prisutnih, te se ponovno zaorilo dvoranom: Živio Stjepan Radić!

Iza toga je predsjedatelj podijelio riječ prof. Anti Neimareviću, koji je iznio dosadanju Kalvariju hrv. naroda, istaknuvši pri tom svjetla imena Matije Gubca, Zrinjskih i Frankopana, Srpanjskih žrtava, Rakovačkih mučenika, Zaprešićkih mučenika i evo, beogradskih lipanjskih žrtava. Istaknuo je, kako su sve te žrtve donijele ploda hrv. narodu, pa će tako ove posljednje žrtve donijeti i najveće plodove! Poziva prisutne da se skupe oko svoga vodje Stjepana Radića, kao što su se nekada Hrvati kupili oko Tomislava, Matije Gubca, Ljudevita Gaja, bana Jelačića i Anta Starčevića. Da pokažemo, da smo uz našeg vođu, otpratimo pod crnim i hrvatskim zastavama našeg narodnog zastupnika Maštrovića.”³³

Sreski poglavar Križevaca krajem 1928. izvještava velikog župana Zagrebačke oblasti da nakon istrage koja je provedena nema nikakva naoružavanja članova HSS-a.³⁴ Aktivnosti HSS-a nastavile su se i nakon atentata u skupštini. Tako su se predstavnici HSS-a sastali u Vrbovcu, a sastanku je predsjedao predsjednik Oblasne skupštine Andro Petrović, dok su govorili Franjo Petrović i Ante Neimarović.³⁵

Nakon atentata veliki je župan uputio okružnicu u Križevce da se ne dijele slike Stjepana Radića.³⁶

Maštrović je nakon uvođena diktature morao otići u Mladenovac, no on je to odbio i ostao je u Križevcima gdje ga prati policija. Živo je bez posla od donacija svojih prijatelja.³⁷

O tome kolika je bila represija prema članovima HSS-a najbolje se vidi iz toga kako su pratili Ljubomira Maštrovića u drugoj polovici 1929. godine. Prema policijskim izvještajima, praćenje je počelo 12. lipnja 1929. jer je policija saznala da Maštrović putuje u Italiju i navodno da će se tamo sastati s Pavelićem i Mussolinijem. Ministarstvo unutrašnjih poslova tražilo je od lokalne policije da mu se ne izda putovnica. Osim toga, veliki župan zagrebački Ministarstvu unutrašnjih poslova javlja da je naredio sreskom poglavaru u Križevcima da motri na Maštrovića, o čemu postoji telegram. Ministarstvo je tražilo od velikog župana da pošalje Maštrovićev opis te da mu oduzme staru putovnicu. Predstojništvo sreske policije izvijestilo je velikog župana da je Maštroviću već u veljači 1929. oduzeta putovnica te izričito kaže: 1) Maštrović ne može otići iz Križevaca iz obiteljskih razloga; 2) kada je skinut s načelničkog položaja radije se zahvalio na dužnosti nego da pođe u Gornji Milanovac; 3) Maštrović se nada da će ponovno postati načelnikom. No pažnja ureda velikog župana na kretanja Maštrovića bila je, mogli bismo reći, “bolesna” jer ponovno krajem lipnja sreskom načelniku naređuje da prati njegovo kretanje jer se sprema u inozemstvo. Gradski kapetan ponovno odgovara da mu je 4. veljače 1929. oduzeta putovnica. Maštrovića prate i dalje, a sreski poglavar Preka izvještava velikog župana Splita da je sve poduzeto kako bi se pratio njegov boravak u Preku. Policija iz Križevaca poslala je opis Ljubomira Maštrovića i sliku te veliki župan moli da se motri njegovo kretanje u Prekom. Ministarstvo unutrašnjih poslova iz Beograda piše 13. srpnja 1929. da se ne vidi da je Maštroviću oduzeta putovnica.

Policija iz Križevaca 5. kolovoza 1929. izvještava kako se nije moglo ustanoviti da se bivše pristaše HSS-a pripremaju za sastanak u Zagrebu, ali ako sastanak bude održan, Križevce će sigurno zastupati Ljubomir Maštrović.

³³ *Narodni val*, II/1928., br. 150, str. 3-4.

³⁴ HDA; *Građanske stranke*, grupa VI, kut. IV., inv. br. 206.

³⁵ HDA; *Građanske stranke*, grupa VI, kut. IV., inv. br. 20.

³⁶ HDA; *Građanske stranke*, grupa VI, kut. IV., inv. br. 229.

³⁷ HDA, fond. 1561. *RSUP SRH SDS*: kut 2. sig. 01-24.

Upravitelj policije iz Križevaca 7. kolovoza 1929. piše velikom županu zagrebačkom da je Maštrović jučer, 6. kolovoza, oputovao u Dalmaciju te da će se zadržavati u okolici Zadra, a da je to doista istina vidimo iz izvještaja koji je poslan iz Splita da se Maštrović nalazi u Ninu.

Ured velikog župana oblasti u Osijeku 12. kolovoza 1929. izvještava velikog župana u Zagrebu da Maštroviću nije izdana nikakva putovnica. Kada je 9. rujna 1929. posjetio Zagreb, bio je pod stalnom prismotrom policije.

Predstojnik gradske policije u Križevcima 11. rujna 1929. izvještava da se Maštrović vratio iz Dalmacije i da živi povučeno, a 14. rujna je policija iz Križevaca poslala detaljan izvještaj velikom županu o Maštroviću. Živi povučeno, danju odlazi u ured gradskog načelnika, navečer šeće sa ženom ili sa svojim liječnikom dr. Gregurkom. U razgovoru je rekao da ne planira ući u vladu. Krajem mjeseca policija izvještava da Maštrović dva puta tjedno putuje u Zagreb gdje odlazi u Slobodni glas i Dom. Navodi se da je Maštrovića teško pogodilo raspuštanje gradskog zastupstva jer sada nema nikakva utjecaja. Daljnji izvještaj govori da je 25. rujna prisustvovao sjednici gradskog zastupstva kao građanin. Maštrović je prisustvovao koncertu seljačkog pjevačkog društva u Gradecu 29. rujna 1929. godine. Izvještaj od 12. listopada govori da posjećuje Zagreb i da je jedanput bio u Osijeku. U listopadu je dva puta, 15. i 19., putovao u Zagreb gdje objavljuje članke u novinama. Policija je također izvijestila da je u Križevce došao omladinac Šime Dročar bez ikakvih sredstva, ali da ga Maštrović, Petrović i Crnčić nisu primili. On je na policiji izjavio: Ja sam naime kao bivši hrvatski omladinac bio često od policije pritvaran, te sam konačno bio iz Zagreba izgnan. Ostavši bez ikakvih sredstava bio sam prisiljen od gore pomenutih zamoliti pripomoć ili namještenje, no oni su me grubo odbili i pokazali vrata. Razočaran tim postupkom svojih bivših vođa ja sam došao policiji u Križevcima i pritužio se kako postupaju sa mnom oni za koje sam toliko stradao. Pošto sam uvidio, da moj prijašnji rad nije bio ispravan to se odričem svojih vođa, koji su se raznim malverzacijama pomogli dok sam ja radi njih s ostalim omladincima stradao i gladovao. Odlučio sam da sav svoj budući rad udesim u nacionalnom smislu u ljubavi prema vladaru i Kraljevini.

Izvještaji policije u studenome govore o posjetima Zagrebu te o Maštrovićevu povučenom životu. Dana 3. prosinca 1929. izvršen je pretres Maštrovićeva stana, ali nije ništa pronađeno. Tijekom prosinca Maštrović češće putuje u Zagreb jer je postao urednik Doma, a Predavac je zatvoren.³⁸

Nakon što je Ljubomir Maštrović smijenjen s vlasti, dr. Gregurek se natjecao za iznajmljivanje stana za svoju ordinaciju i dobio ga je, ali je onda gradsko zastupstvo tu odluku ukinulo. Žalio se, ali je njegova žalba 24. ožujka 1930. odbijena.

U travnju 1929. na sjednici rezervnih oficira u gradskoj vijećnici, u vrijeme načelnika Maštrovića, dr. Praunsperger je želio napustiti dvoranu jer nije bilo kraljeve slike. Nakon istrage koju je proveo sam Maštrović, utvrđeno je da je za posljednjeg uređenja i dekoracije gradske vijećnice Josip Gold, građevinski nadzornik, naredio podvorniku Dragutinu Kolaru da makne kraljev reljef. Podvornik je reljef zaboravio vratiti, ali nakon što je upozoren, reljef je vraćen.

Ljubomir Maštrović je smijenjen s dužnosti gradskog načelnika, a smijenilo ga je gradsko zastupstvo. On je uputio žalbu Kraljevskoj banskoj vladi u Zagrebu 3. prosinca 1929. te naglašava da ga po zakonu gradsko zastupstvo ne može smijeniti. Osim toga, navodi neke nepravilnosti koje je učinilo gradsko zastupstvo. Neki članovi zastupstva nisu stanovnici Križevaca (Stjepan Kopsa, Franjo Kržek, Adeo Kućan, Drago Martinjak, Ivan Škiljan i Franjo Rabudić).

³⁸ HDA, *Gradanske stranke*, grupa VI, kut. VI i VIII. Inv., br. 324 i 376.

Neki nisu platili porez: Dragutin Kolarić - načelnik, Lavoslav Hanžek - podnačelnik, te gradski zastupnici: Rudolf Dubravec, Josip Heršak, Kreško Heruc, Stjepan Kopsa, Stjepan Kolarić, Franjo Kržek, Ađeo Kućan, Drago Martinjak, Ivan Škiljan, Franjo Rabudić, Stjepan, Kuljko, Viktor Vukelić, Ljudevit Strausz i Josip Heršak. Maštrović navodi da zastupnik Kreško Heruc nema navršenih trideset godina, što je također protuzakonito.

Maštrović je, iako nije bio na vlasti, vodio brigu o gradu. To se najbolje vidi iz njegova dopisa gradskom načelništvu od 9. svibnja 1930. o gradskom poduzeću Apatovečka kiselica. Načelnik Kolarić je otkazao zakupni ugovor tvrdeći da je Apatovečka kiselica nerentabilna. Maštrović pak tvrdi suprotno te navodi podatak da je vlasnik Vlado Turković 1903. uspio eksploatirati 300.000 litara vode, a 1925. je proizvodnja pala na samo 15 tisuća. Nakon što je grad preuzeo poduzeće proizvodnja je opet podignuta na 120.000 litara.³⁹

Maštrović je imao problema zbog članaka koji su objavljeni u Domu. Protiv njega je podignuta optužnica zbog članka Krešimira Devčića o Mačeku i članka o Dušanu Drljeviću koji je potpisalo uredništvo. Maštrović se zbog toga žalio Kraljevskom sudbenom stolu u Zagrebu 23. svibnja 1930. te tvrdi da je uredništvo izjavu dobilo od samog Drljevića i da u članku nema ničeg protiv zakona i poretka u državi. Maštrović je optužen i zbog članka "Europska štampa o procesu protiv dr. Vlatka Mačka", a branio se da su to samo odlomci iz inozemnih novina.

Maštrović se žalio banu Savske banovine na stanje u Križevcima te mu je rekao da načelnik Kolarić i podnačelnik Hanžek rade nezakonito i da isto tako troše novac.⁴⁰

Maštrović je bio aktivan i u radu Hrvatskog radiše.⁴¹ Dana 16. listopada 1932. izabran je za predsjednika Radnog odora, tajnik je bio Ivan Cimprešak, a blagajnik Stjepan Fijember.⁴²

RAD NA IZRADI KRIŽEVAČKE REZOLUCIJE

Sve više dolazi do mimoilaženja između Mačekovih i Maštrovićevih stavova. Maček se nalazio u zatvoru te je Maštrović smatrao da treba izabrati novog vođu. Sve više se iskristalizirala ideja da bi novi predsjednik HSS-a trebao biti Maštrović koji je imao veliku podršku Beograda jer je bio vjeran ideji Stjepana Radića i zagovarao stav da HSS treba sudjelovati u radu Narodne skupštine. Maštroviću iz Beograda u agitaciju dolazi Mitar Dimitrijević, a i Maštrović često putuje u Beograd. Maštrović je za sebe uspio pridobiti Franju Petrovića i Stjepana Kukelja te ostale članove Tomu Vojkovića, Ivanu Grandu, Ivana Pompera i druge. Na Maštrovićevoj strani je i Predavec. Najveći protivnici nalazili su se u Vrbovcu, a prije svih Andrija Pankretić. No, Predavec je 14. srpnja 1933. ubijen pa je ova kombinacija propala.⁴³

"Teške političke i gospodarske prilike, koje strahovito pritisnuše sav naš hrvatski narod, ponukaše nas nekoliko seljačkih prvaka, da okupimo glave i razmislimo, kako bismo najbolje mogli pomoći svome narodu i izbaviti ga iz ovoga teškog stanja. Mjesecima razmišljamo svjesni odgovornosti koju snosimo i prema svome narodu i prema državi i prema povijesti te smo se sastajali najprije oko dva-tri-četiri u Križevcima, Zagrebu i Bjelovaru potajice, da izbjegnemo progona policijskih vlasti, pa kada vagnusmo sve, odlučismo se sastati svi zajedno u

³⁹ Privatna arhiva gosp. Borisa Čataja.

⁴⁰ Privatna arhiva gospodina Borisa Čataja.

⁴¹ Hrvatski radiša u Križevcima je osnovan 1921., a prvi predsjednik je bio Stevan Šimica, a potom je predsjednik bio Šime Lulić, međutim nakon uvođenja diktature rad Hrvatskog radiše zamire.

⁴² KOLAR, MIRA, *Hrvatski radiša 1903. - 1945.* (2003.) Zagreb, 2004., str. 340.

⁴³ HDA, fond. 1561. *RSUP SRH SDS*: kut 2. sig. 01-24.

Križevcima u mome stanu. I tako je došlo na moj poziv do sastanka u Križevcima, dne. 8. prosinca g. 1933. Čitav dan od jutra do kasno uvečer vijećali smo ozbiljno i trijezno u potpunom međusobnom povjerenju. Svi bijasmo uvjereni, da je u interesu naroda izaći iz stava političkih posmatrača, iz stava negacije i apstinencije i napustiti politiku skršenih ruku, te nastaviti seljačku politiku Stjepana Radića. Na koncu raspravljen je i jednoglasno donešen ovaj tekst

Zaključak (rezolucija):

1) Naš Vođa i Učitelj Stjepan Radić učio nas da je seljačko gospodarstvo temelj svakoj privredi i svakom gospodarskom i kulturnom napretku naroda, iako je za političko-socijalno načelo hrvatskog seljačkog pokreta, koji se naskoro bio razvio u opći narodni seljački pokret, postavio "unaprijediti seljački dom", a to praktički znači da sva naša nastojanja i sve naše narodne energije imadu u prvom redu biti upravljene onamo, da seljaku na njegovom domu i u njegovom selu bude što bolje.

2) Isti naš Vođa i Učitelj učio nas je, da hrvatska narodna politika mora imati svoj korijen u slavenskoj zajednici uopće a u jugoslavenskoj zajednici napose, pak je za političko-nacionalni ideal hrvatskog seljačkog pokreta postavio Jugoslaviju kao jednu narodnu državnu zajednicu svih južnih Slovena, napose Srba, Hrvata i Slovenaca.

3) Ostavši vjerni nauci i politici svog neumrlog Vođe zabrinuto gledamo: a) kako naši narodni a naročito kod nas Hrvata vjekovni neprijatelji dižu glavu i žude rastjerati nas i povući pod svoju vlast iskrivljujući historiju i sadašnjicu;

b) i kako loše o pogubne političke i stranačke i upravne metode djeluju destruktivno (razaralački) i razdvajaju i ogorčuju narod, sprečavaju konsolidaciju zemlje i duhovni mir naroda, a time ozbiljno ugrožavaju načela istaknuta u proklamaciji Njegova Veličanstva Kralja od 6. 1. 1929.;

c) kako se nasiljem i uništavanjem imena i osjećaja srpstva, hrvatstva i slovenstva hoće umjetno stvoriti neko integralno jugoslavenstvo, što ne samo rađa opasnom reakcijom u narodu na štetu narodnog sklada i jedinstvenosti osjećaja, nego je i u protimbi s najispravnijim tumačenjem Njegova Veličanstva Kralja danim preko reuterova dopisnika, po kojem razvoj jugoslavenskog jedinstva ne smije sadržavati u sebi uništavanje individualnosti elemenata srpstva, hrvatstva i slovenstva, već će Hrvati i dalje biti Hrvati, Srbi-Srbi, Slovenci-Slovinci, a svi će biti ponosni što su Jugoslaveni;

d) kako seljačko gospodarstvo pod udarcima svjetsko gospodarske krize iz dana u dan propada i kako je seljaku u njegovu domu svakim danom sve teže, a seljak sve zavisniji i neslobodniji.

4) Jer nam je spas države, napredak i spokojstvo naroda iznad svega, zaključujemo nastaviti vođenje narodne seljačke politike Stjepana Radića u duhu njegove jugoslavenske i slavenske ideologije, kako bismo u direktnom dodiru i suradnji s Njegovim Veličanstvom Kraljem poradili što uspješnije na konsolidaciji zemlje, olakšanju seljačkih jada i unapređivanju seljačkih slobodnih gospodarstava, što brže prikupili i povezali sve seljačke narodne snage za obranu i napredak domovine te kako nismo napokon složnim silama i u punom bratskom povjerenju, a u suglasju s Njegovim Veličanstvom Kraljem proveli takovo uređenje državne organizacije, koje će najbolje odgovarati narodnim, gospodarskim, kulturnim i socijalnim potrebama i svijetlim tradicijama Srba, Hrvata i Slovenaca.

5) da se taj cilj postigne smatramo u prvom redu prethodno provesti ovo:

- a) uspostaviti, odnosno stvoriti političko povjerenje među Srbima i Hrvatima, a to znači da treba ukloniti sve ono, što je ili bi bilo na štetu međusobnog povjerenja i suradnje te ispraviti i izbjevati u međusobnom radu sve ono, što bi se stvarno moglo dovoditi u vezu s hegemonijom ili supremacijom jednih nad drugima;

b) urediti i popraviti državnu administraciju, očistiti je od štetnika, povratiti kod naroda povjerenje u pravdu i zakonsku zaštitu, vratiti vjeru u sudstvo, istrijebiti strančarstvo kod svih državnih i samoupravnih organa;

c) ublažiti, ukloniti i dati sve ono što će djelovati u pravcu smirenja duhova, kao i u pravcu olakšanja u snošenju teških ekonomsko-financijskih udaraca.

6) Kako je seljaštvo preogromna većina svega naroda, nosioc naše narodne, kulturne i ekonomske snage, zato i državna naša politika imade biti seljačka, stoga se u interesu same države ukazuje potreba organizirati seljaštvo na teritoriju čitave države u jednu veliku seljačku stranku koju zaključujemo osnovati.

7) Ne upuštajući se ovoga puta u detaljno razrađivanje osnove o uređenju državne organizacije naše države, smatramo već sada potrebnim naglasiti da je u interesu državne cjeline provesti takovo uređenje narodnih autonomnih (samoupravnih) jedinica da one uistinu budu velike i prave narodne autonomije, u kojima će narodna volja doći do svog punog izražaja i u legislativi (zakonodavstvu) i u eksekutivi (izvršnoj vlasti).

8) Sastajanje i udruživanje ljudi kao misaonih bića i slobodno širenje i izmjenjivanje ljudskih misli i čovječjeg znanja zborom i šaptom smatramo ne samo najprirodnijom potrebom ljudskog duha nego i jedino uspješnim sredstvom da se što prije dođe do konsolidacije odnošaja u državi.

9) S obzirom na vrlo teške prilike, u kojim se naš narod nalazi i s obzirom na imperijalističke težnje naših susjeda smatramo potrebnim što brže i što življe poraditi u smislu ovdje iznesenih misli i okupiti na toj osnovi sve zdrave i čestite narodne snage, bez obzira na njihovu vjersku i prijašnju stranačku pripadnost.

U Križevcima, dne. 8. prosinca 1933.

Ivan Granda, Stjepan Kukelj, Miško Ceković ml., Andrija Jambrec, dr. Đuro Bićanić, Tomo Vojković, Tomo Mađerić, Martin Crnčić, Rude Bačinić, Dr. Ivo Pomper, Franjo Petrović, Prof. Ljubomir Maštrović, Valent Hodalić, dr. Ivan Lebović, dr. Slavoljub Dubić.⁴⁴

Tijekom rujna i listopada 1933. godine Ljubomir Maštrović je vodio veliku polemiku oko lokalnih izbora. Maštrović se žalio da sreski načelnik nije dozvoljavao nikakve liste osim liste JNS-a (Jugoslavenske nacionalne stranke). Sreski načelnik mu je odgovorio da zapravo opozicija nije imala ni kandidate za listu. Ovu pritužbu Maštrović je uputio i za Bjelovar. Maštrović se zauzeo i za slučaj dr. Lebovića kojem je pretražen stan. Sreski načelnik odgovara da je on osuđen za rušenje države i za poticanje separatističkih težnji hrvatskog naroda te da slavi Pavelića. Načelnik mu odgovara da on zapravo nema pristaša pa se žali.⁴⁵ Maštrović se žalio da se seljaci koji dolaze u Križevce hapse jer s njim kontaktiraju HSS-ovci. Naravno načelnik policije je odgovorio da nema nikakvih hapšenja seljaka, a prema iskazu gradonačelnika Margulita nema nikakvih problema oko predstojećih izbora.

Gradonačelnik je obavio i saslušanja seljaka u pogledu tobožnjih letaka koje širi Maštrović, no nije se došlo do nikakvih ozbiljnih rezultata, ali je očigledno da je Maštrović radio protiv tadašnjeg režima. Maštrović je uputio pismo na kraljevu kancelariju o šikaniranju seljaka. Kraljevska kancelarija je poslala sreskim načelnicima upozorenje u vezi s tim seljacima.

⁴⁴ HDA, *Savska banovina Odsjek upravnog odjeljenja za državnu zaštitu*. Inv., br. 1.145.2. kut. 168.

⁴⁵ HDA, *Savska*, Inv., br. 1.145.2. kut. 168.

Maštrović se također žalio na kandidacijske liste koje su istaknuli bivši kandidati HSS-a u Gornjoj Rijeci, a bili su u tome ometani.⁴⁶

Dana 13. lipnja 1934. Maštrović je održao konferenciju kojoj su prisustvovali Andrija Jambrec iz Gornje Rijeke, Stjepan Kukelj, Ivan Granda, Tomo Vojković, Martin Crnčić, Franjo Petrović, Slavoljub Dubić, Ivo Pomper, Đuro Bičanić, Jakob Danja - Sv. Petar Čvrstec. Taj izvještaj poslao je žandarmerijski puk tadašnjem ministru unutarnjih poslova Živojinu Laziću. Smatra se da je to nastavak sastanka od 8. prosinca 1933. kad je, kao što smo rekli, potpisana rezolucija. Maštrović je poslan na audijenciju kod kralja koji je prihvatio rezoluciju, no kralj je uskoro ubijen u Marseilleu.⁴⁷

Godine 1934. pokreće časopis *Dom* čiji je ujedno i glavni urednik.⁴⁸

Dom koji je uređivao Ljubomir Maštrović donio je spomen na osmu godišnjicu atentata: "Zahvalni hrvatski narod odan vjernosti svojih otaca poći će i ove godine mirno i dostojanstveno kloneći se svega nereda i ne dajući se zavesti ni od koga u hramove božje da se na svečanim zadušnicama pomoli Pravednom Bogu na pokoj Njihovih duša i da svevišnjemu uputi vruće molitve, da se Njegovo kraljevstvo pravde, čovječnosti, Mira i Ljubavi proširi i na naš narod i na našu državnu zajednicu. Sjećajući se svojih dragih drugova, koji tog dana u radu za svoj narod padoše od nebratske ruke, znam da ćemo njihovim dušama najbolje udovoljiti, ako povezani vjerom u Boga i seljačkom slogom nastavimo svojim radom za pobjedu seljačke ideologije za ostvarenje seljačke mirotvorne i čovječanske države, u kojoj ćemo i mi Hrvati naći i svoju slobodu i sve uvjete za svoj zdravi narodni gospodarski razvitak."⁴⁹

Na Maštrovićevu intervenciju prije petomajskih izbora 1935. pušten je iz zatvora. Po izlaska iz zatvora shvatio je urotu protiv njega i vrlo brzo se obračunao s Maštrovićem koji je izbačen iz HSS-a. Maštrović je odustao od kandidature na izborima u križevačkom kotaru, a kao svojeg kandidata istaknuo je Andriju Papu.

Godine 1936. Maštrović je napustio Križevce i odlazi raditi u Gimnaziju u Zagreb.

U Križevcima mu je protivnik postao njegov dojučerašnji prijatelj dr. Rudolf Gregurek. Međutim, nije želio postati predsjednik kotarske organizacije izgovarajući se obavezama pa je postavljen Josip Jelinčić.⁵⁰

Maštrović je bio premješten u Gornji Milanovac, no nije sigurno da je tamo i otišao. U školskoj godini 1937./38. nalazimo ga u Trećoj muškoj realnoj gimnaziji.⁵¹ Sljedeće godine bio je unaprijeđen u petu grupu.⁵² Iz izvještaja za sljedeću školsku godinu vidimo da je predavao hrvatski i latinski i da ima ukupni staž od 23 godine i devet mjeseci.⁵³ U razdoblju od travnja 1941. do oslobođenja 1945. Maštrović je radio u Trećoj realnoj gimnaziji u Zagrebu. Budući da je bio već u godinama, ali nesposoban za vojsku, nije bio ni u jednoj vojsci, no pomagao je antifašistički pokret skupljanjem pomoći i širenjem informacija. Tijekom tog razdoblja napisao je Gramatiku hrvatskog jezika za prvi razred gimnazije. Od svibnja do srpnja 1945. bio je pripadnik NO-a za Branimirovu ulicu. Od lipnja 1945. bio je član Jugoslavenskih sindikata

⁴⁶ HDA, *Savska*, Inv., br. 1.145.2. kut. 168.

⁴⁷ HDA, *Savska*, Inv., br. 1.145.2. kut. 10. br. 225.

⁴⁸ MAŠTROVIĆ, LJUBOMIR, *Zašto "Dom"* Dom, I/1934., br. 1, str. 1

⁴⁹ MAŠTROVIĆ, LJUBOMIR, *Slava hrvatskim mučenicima*, Dom III/1936., br. 25, str. 1

⁵⁰ HDA, fond. 1561. RSUP SRH SDS: kut 2. sig. O1-24. vidi. Povodom napada Rudolfa Gregureka na Dom i njegovog urednika. Dom, II/1935., br. 44, str. 3.

⁵¹ *Državna treća realna gimnazija u Zagrebu, Izvještaj za školsku godinu 1937./38.*, Zagreb 1938.

⁵² *Državna treća realna gimnazija u Zagrebu, Izvještaj za školsku godinu 1938./39.*, Zagreb 1939.

⁵³ *Državna treća realna gimnazija u Zagrebu, Izvještaj za školsku godinu 1939./40.*, Zagreb 1940.

radnika i namještenika Jugoslavije te je održao niz predavanja.⁵⁴ Tijekom karijere Maštrović je održao oko 150 javnih predavanja.

U listopadu 1945. pojavljuje se kao profesor na Partizanskoj gimnaziji, a tijekom sljedećih školskih godina vidimo da se pojavljuje redovito na sjednicama. Pronašao sam kompletne bilješke koje je vodio kao voditelj aktiva hrvatskog jezika. Vidi se da je vrlo aktivno sudjelovao radu gimnazije, a posebno je zanimljivo da je Maštrović pročitao telegram upućen Titu za rođendan 1948. godine: “Svojom odlukom prije dvije godine na Tvoj rođendan dozvolio si da se naša Partizanska gimnazija nazove Tvojim dragim, herojskim imenom. Time je imendan naše gimnazije povezan sa Tvojim svijetlim rođendanom. Ponosni na to, zahvalni učenci i nastavnici Tvoje gimnazije odlučiše da se od ove godine na tvoj rođendan, na “Dan otvorenih vrata” naše gimnazije, sastanu svršeni bivši i sadašnji profesori i direktori ove škole, pa da u drugarskoj razmjeni misli pozdrave Tvoj veliki rođendan i imendan gimnazije. Izvršujući tu odluku sastadosmo se danas, i prva nam miso leti k Tebi našem vođi i učitelju i donosi Ti uz toplu čestitku izraze ne samo ljubavi i privrženosti, nego i naše pozdrave pune aktivne vjernosti uz stalnu volju da ćemo i nadalje izvršavati sve Tvoje direktive na potpuno zadovoljstvo Tvoje, a za sreću i bolju budućnost naših naroda. Živio naš vođa i učitelj drug Tito! Sadašnji i bivši učenci i profesori Gimnazije Maršala Tita u Zagrebu.”⁵⁵

U Zadar se vratio 1951. i odmah se aktivno uključuje u društveno-kulturni rad. Bio je predsjednik Kluba kulturno-prosvjetnih radnika “Juraj Baraković” do 1956. godine. Predsjednik je podružnice Hrvatskog filološkog društva, a postaje i glavni urednik Zadarske revije od 1952. do 1956. godine.⁵⁶ Umire u Zadru 10. studenoga 1962. godine.

SUMMARY

Based on the original publications and archives, as well as existing literature, the author captured the life and work of Ljubomir Maštrović. Maštrović was an important activist in culture and politics of the early 20th century in Croatia. As a professor, he was teaching Croat and Latin languages at schools in Šibenik, Zadar, Osijek, Križevci, Zagreb. Maštrović wrote numerous articles, covering politics, literature, philology, history. He was the founder and editor of several magazines. As a distinguished member of Croatian Peasants Party HSS, he was the chairman of Osijek regional assembly, a representative in Zagreb regional assembly, a member of both general and executive committees of HSS. As Križevci mayor, he distinguished himself as a prominent figure in efforts to help the town of Križevci. He was also a member and president of societies, important to local communities, that promoted sports and hard work, ie. Hrvatsko sokolsko društvo, Hrvatski radiša.

⁵⁴ Arhiv grada Zagreba, *Matična knjiga o službenicima Partizanske gimnazije*, Inv. br. 23733.

⁵⁵ Arhivska zbirka hrvatskog školskog muzeja, Fond Partizanske gimnazije u Zagrebu. Inv. br. 131. *Ljetopis državne partizanske gimnazije u Zagrebu*. vidi isto, *20 godišnjica Partizanske gimnazije Mašala Tita Zagreb*, Zagreb 1965. Bilješke Lj. Maštrovića kao voditelja aktiva nastavnika hrvatskog jezika čuvaju se u Hrvatskom školskom muzeju.

⁵⁶ BROZOVIĆ, D., *Prof. Ljubomir Maštrović - In memoriam*. Zadarska revija XI/1962., br. 6, str. 515-517.

PRILOG: BIBLIOGRAFIJA LJUBOMIRA MAŠTROVIĆA (PRIREDIO: IVAN PEKLIĆ)

- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. 150 godina zadarske gimnazije, Zadar, 1954.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. 80 godina života Dinka Sirovice. Zadarska smotra, I/1952., br. 4, str. 48-49.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. 50-godišnjica izlaženja "Lovora" u Zadru. Povodom obljetnice lista. Zadarska smotra, IV/1955., br. 3, str. 185-186.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Pjesnik Đuro Arnold. Hrvatska smotra, I/1933., br. 2, str. 51-59.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. August Harambašić, Hrvatski list, I/1920., br. 68, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. August Šenoa. Hrvatski list, II/1921., br. 289, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Antun Barac: Hrvatska novela do Šenoine smrti. Rad, JAZU knjiga 290. Zagreb 1952., Zadarska smotra, II/1953., br. 3, str. 150-152.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Autoritet vlast. Dom, III/1936., br. 23, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Blok agrarnih država. V/1938., br. 28, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Bolje je znati nego imati. Dom, XXIII/1929., br. 65, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Borba Staljina protiv Trockog i drugova. Dom, III/1936., br. 36, str. 1; br. 37, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Braća Graki - prijatelji naroda. Agrarna reforma kod starih Rimljana. Dom, XXII/1929., br. 54, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Ciljevi prosvjete. Dom, XXIII/1929., br. 60, str. 4.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Čišćenje dimnjaka na selu, Dom, XXIII/1929., br. 26, str. 4-5.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Decentralizacija narodne uprave. Dom, V/1938., br. 34, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Desetogodišnjica smrti Radića. Dom, V/1938., br. 30, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Dom i obitelj. Dom, XXIII/1929., br. 69, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Starčević Ante. Hrvatski list, II/1921., br. 35, str. 3, br. 36, str. 2-3, br. 38, str. 2-3, br. 39, str. 3-4, br. 41, str. 2, br. 45, str. 2, br. 46, str. 2, br. 42, str. 3-5.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Ante Starčević: Selski prorok. Vijenac I/1923., br. II/4, str. 123.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Ante Trumbić - In memoriam. Dom, V/1938., br. 45, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Atentat na gradsku autonomiju grada Križevca. Razlozi MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Zastupanja gradskog zastupstva. Provalnici otpiračem otvaraju načelnički stol. Ferijalsko-batinaška družba priređuje bakljadu komesaru. MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Manifestacije Radiću i gradskom načelniku. — Narodni val (Zagreb), 1/1927., br. 23, str. 4.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Cvito Fisković, Prvi poznati dubrovački graditelji, Historijski institut JAZU, Dubrovnik. Zadarska smotra, V/1956., br. 3, str. 208-209.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Dr. Luka Jelinić. Hrvatski list, III/1922., br. 16, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Dr. Milan Ogrizović. U Bečkom Novom Mjestu. Hrvatski list, II/1921., br. 103, str. 2, br. 106, str. 2-3, br. 107, str. 2-3. Vienac, I/1923., br. 6, str. 164-166.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Dr. Petar Karlić: Kraljski Dalmatin (1806. - 1810.) Hrvatska kruna. XX/1912., br. 115.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Dr. Vlatko Maček o pravednosti i poštovanje zakona. Dom, IV/1936., br. 1, str. 3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Dr. Niko Županec. Hrvatski list, II/1921., br. 163, str. 2, br. 169, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Dr. Josip Kovačević: Prilog flori Ravnih Kotara i Bukovice. Zadarska smotra, IV/1955., br. 1, str. 49-50.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Dr. Ante Matijević. In memoriam 1895. - 1956. Zadarska smotra, V/1956., br. 3, str. 219-220.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Druga haška konferencija. Dom, XXIV/1920., br. 4, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Držimo se stvarnosti, a računamo na mogućnosti. Dom, V/1938., br. 38-39, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Dužnost braniti domovinu prestaje smrću.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Dva priloga za proučavanje hrvatske književnosti, Građa za povijest hrvatske književnosti, JAZU, knj. 22, str. 229-243.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Radićeva i Brandatova svjetska savezna država. Dom, XXIV/1930., br. 7, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. 273. seljaka, 310 advokata. Dom, II/1935., br. 12, str. 1-2.

- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Enciklopedijska izdanja leksikografskog zavoda FNRJ u Zagrebu, Zadarska smotra, III/1954., br. 1, str. 70-71.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Enciklopedija Jugoslavije. Zadarska smotra, IV/1955., br. 4, str. 298-299.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Eugenija. Hrvatski list, II/1921., br. 129, str. 2., br. 130, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Filološki i književni rad Đure Augustinovića, Zadarska revija, 1955.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Fra Grga Martić - povodom 100 godišnjice rođenja. Hrvatski list, III/1922., br. 29, str. 2-4.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Glas ispod Korošecove mantije. Narodni val, II/1928., br. 194, str. 5.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Grubost nekulturnih napadaja. Dom, III/1936., br. 48, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Habsburgovci. Dom, III/1936., br. 26, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. August Harambašić (povodom otkrića spomen ploče u Dolnjem Miojcu 19. rujna 1920.), Hrvatski list, I/1920., br. 69, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Petar Hektorović. (Povodom 300. godišnjice njegove smrti) Hrvatski list, III/1922., br. 182, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Historijska i zadnja sjednica hrvatskog sabora 29. X 1918. Dom, IV/1938., br. 41, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Hoćemo sklad sela i grada. Dom, I/1934., br. 4, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Hrvatska biskupija u Ninu. Dom, XXIII/1929., br. 56, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Hrvatska kulturna proslava u Križevcima, Jutarnji list, XXVI/1937., br. 8964, str. 13.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Hrvatska narodna proslava u Osijeku (povodom jubileja Kuhača), Hrvatski list IV/1923., br. 119, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Hrvatska narodna politika od 20. VI. 1928. do danas. Dom, II/1935., br. 25-51; III/1936., br. 1-21.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Hrvatska politika u svjetlu činjenica. Dom VI/1939., br. 3, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Hrvatska politika u svjetlu činjenica. Dom VI/1939., br. 68, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Hrvatska tisućugodišnjica. Narodni glas, I/1925., br. 4, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Htjeli bi fabricirati komuniste. Stara igra se ponavlja. Ministar Korošec u ulozi klevetnika. Narodni val, II/1928., br. 20, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Hvarkinja. Komedija gospodina Martina Benetovića Hvaranina. Hrvatska 1915., br. 1202 i 1203, str. 1
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. I mrtvog Stjepana Radića kleveću. Dom, III/1936., br. 27, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. I sto godina. Povodom Mačekove izjave da hrvatski narod može čekati sto godina. Dom, VI/1938., br. 20, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Ilirstvo i Srbi, Hrvatski list, II/1921., br. 70, str. 5-7.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Ilustrirani turistički vodič, Zagreb 1955. Zadarska smotra, IV/1955., br. 2, str. 115.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Italija i Francuska u Londonu. Dom XXIV/1930., br. 31, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Italija i Rumunjska. Dom XXIV/1930., br. 43, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Iz mojih uspomena na velikog vođu i učitelja Stjepana Radića. Dom III/1936., br. 24, str. 1-2. Narodni val. III/1929., br. 1, str. 5-6.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. In memoriam Peri Ljubiću. Zadarska revija, I/1952., br. 4, str. 54.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Jakša Ravlić: Iz književne prošlosti Zadra. Zadarska smotra, III/1954., br. 1, str. 68-70.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Dušan Berić. Iz književne prošlosti Dalmacije. Zadarska smotra, V/1956., br. 4, str. 303-305.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. In memoriam. Antunu Barcu. Zadarska smotra, IV/1955., br. 4, str. 288-290.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. In memoriam. Rikard Katalinić Jeretov. Zadarska smotra, III/1954., br. 3, str. 261-262.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Dragutin Boranić. In memoriam. Zadarska smotra, IV/1955., br. 4, str. 292.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Tomislav Krizman. In memoriam. Zadarska smotra, V/1956., br. 1, str. 292.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Iz smrti u život. Hrvatski glas, I/1921., br. 92, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Izbori i hrvatska politika. Dom, V/1938., br. 40, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Izmirenje s vladom. Dom V/1938., br. 2, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. J. B. Poquelin Moliere. (Povodom 300-godišnjice njegova rođenja) Hrvatski list. III/1922., br. 21, str. 2-4.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Jakov Gotovac: "Pjesme obnove". Zadarska smotra, IV/1955., br. 1, str. 50-51.

- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Jagma za mandatima. Dom, V/1938., br. 45, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Jedna protuustavna i nemoralna odluka. Dom. I/1934., br. 5, str. 3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Još o razduženju seljaka. Dom, V/1938., br. 17, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Jubilej križevačke gospodarske škole. Jutarnji list, XXIX/1940., br. 10321, str. 17.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Kerubim Šegvić: O životu i radu Eugena Kvaternika. Hrvatski glas, I/1921., br. 62, str. 2-3.
- Kad mlada gospoda vode politiku. Dom III/1936., br. 33, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Kada kako se smije obavljati premetačina. Dom, XXIV/1930., br. 5, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Kad uzetinja piše. Hrvatski list, III/1922., br. 73, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Kako su cigani postali radiše. Dom, XXIII/1928., br. 23, str. 4-5.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Kako se protjeruje seljak u Dalmaciji. Dom, XXIV/1929., br. 44, str. 4.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Kazalište lutaka u Zadru, Zadarska revija, I/1952., br. 4, str. 49-50.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Khuenovsko slavlje u Križevcima. Kako su ferijalci i demokrati dočekali velikog župana Dra Stopara? Prevareni kupe potpise. Dr Stopar obećaje sve i sva na štetu gradske općine. Rad križevačkog Konventa. Narodni val (Zagreb), I/1927., br. 38, str. 3.
- Klub prosvjetnih radnika J. Baraković. Zadarska revija, I/1952., br. 1, str. 64, br. 2, str. 60.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Koje je starije ime Zadar ili Zara? Zadarska smotra, II/1953., br. 1, str. 51.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. K. Dnić, Književna bilješke. Zadarska smotra, II/1953., br. 4, str. 234.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. "Književni Jadran" Zadarska smotra I/1952., br. 3, str. 59.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Kronika zadarskih kulturnih zbivanja. kulturne bilješke. MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Bilješke. Ljetopis kulturnih zbivanja, Maštrović piše u svim godištim. Zadarska smotra, I/1952., br. 1, str. 62-64, br. 2, str. 58-62, br. 4, str. 56-57, II/1953., br. 1, str. 49-51, br. 3, str. 153-154.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Krvavi sabor u Križevcima, Petstočetrdeseta obljetnica krvavog događaja, koji se odigrao 27. veljače 1397. Jutarnji list, XXVI/1937., br. 9014, str. 18.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Kerubin Šegvić, S mora, Hrvatski list, I/1920., br. 86, str. 2-3, br. 92, str. 4
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Književnik-borac (O 60-godišnjici života Miroslava Krležje). Zadarska smotra, II/1953., br. 3, str. 105-109.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Miroslav Krleža. Magyar királyi honved novela. (MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Kraljevska ugarska domobranska novela) Hrvatski list, III/1922., br. 62, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Kuprin o ruskom seljaku. Hrvatski glas (Osijek) I/1921., br. 45, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Kanonik don Pavao Zanki. Hrvatsko pravo, XV/1909., br. 4198, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Karlo Brkljačić. Dom III/1936., br. 16, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Kongres gradova SHS u Zagrebu ili na putu k bankrotu gospodarske politike. Dom XXI/1927., br. 20, str. 4.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Konkordat. IV/1937., br. 2, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Koristi u starim grčkim komedijama. Hrvatski list. III/1922., br. 87, str. 7.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Križevačka rezolucija. Dom II/1935., br. 8, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Križni put gradskog i oblasnog proračuna u Zagrebu. Narodni val, II/1928., br. 9, str. 8.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Lirika o Slavoniji, uredio Grigor Vitez u Osijeku g. 1956. Zadarska smotra, VI/1957., br. 1, str. 88-89.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Ljudi bez načela. Dom XXIV/1930., br. 29, str. 2
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Macdonald u radu za svjetski mir. Dom XXIV/1930., br. 19, str. 2
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Međunarodni revizionisti i Hrvati. Dom II/1935., br. 6, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Malo odgovora g R. F. Maderu. Hrvatski list, III/1922., br. 3, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Malo poduke ne škodi. Dom IV/1937., br. 41, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Majorica Kaboga. Obitelj Kaboga. Jutarnji list. XIV/1925., br. 4990, str. 80-81.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Među narodom. Narodni val. II/1928., br. 165, str. 3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Milan Marjanović i dr. Petar Skok. In memoriam. Zadarska smotra, V/1956., br. 1, str. 53-56.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. "Mlada Hrvatska." Mlada Hrvatska. VII/1914., br. 1, str. 4-7.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Moja Sulejka. Vizija iz pupoljka. Jeka od Osijeka (kalendar) III/1920., str. 75.

- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Moj zadnji odgovor klevetničkom "Jugu", Hrvatski list, III/1922., br. 82, str. 4.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Moja sjećanja na A. G. Matoša. Zadarska smotra, III/1954., br. 2, str. 79-89.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Moskovski proces. Dom, IV/1937., br. 5, str.1-2. Srbobranski glasnik VII/1937., br. 9, str. 2, Vojvodanin, XV/1937., br. 6, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Musolini putuje i govori. Dom XXIV/1930., br. 47, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Mučenička smrt Stjepana Radića. Dom, IV/1937., br. 32, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Na gavranovo graktanje. Odgovor Katoličkom listu. Narodni val, II/1928., br. 24, str. 5.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Nad grobom u Šestinama A. G. Matoša, Mlada Hrvatska VII/1914., br. 2, str. 23-24, br. 3-4, str. 41.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Na kome je krivnja. Dom, II/1935., br. 20, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Na početku Nove godine. Dom, V/1939., br. 1-2, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Najsudbonosniji način vladanja je vladanje silom. Dom, XXIV/1930., br. 16, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. "Navik on živi ki zgine pošteno" Hrvatski list, IV/1923., br. 103, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Nakon izboar. Dom, II/1937., br.19, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Nakon izbora. Dom V/1938., br. 48, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Nakon pogreba na Oplencu. Dom, I/1934., br. 10, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Napetost između Italije i Francuske. Dom XXIV/1930., br. 46, str. 3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Narodni posao nije privatni posao. Dom, XXIV/1930., br. 18, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Naš odnošaj prema Italiji. Dom IV/1937., br. 47, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Naš općenarodni interes je stvoriti seljačku državu. Dom IV/1937., br. 44, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Naša omladina. Hrvatski list, I/1921., br. 104, str. 2, br. 107, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Naša posljednja riječ pred izbore. Dom, V/1938., br. 47, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Naša životna gospodarska snaga. Dom, XXIII/1929., br. 31, str. 4.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Naše stanovništvo prema kooperativnoj državi. Dom, IV/1937., br. 14-20
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Natječaj za regulacionu osnovu grada Zadra. Zadarska smotra, II/1953., br. 1, str. 45-46.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Neka opažanja o "Hvarinji" i njezinom piscu. Zadarska smotra, IX/1960., br. 1, str. 51-54.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Ne pili granu na kojoj sjediš. Slobodni glas, I/1929., br. 210, str. 3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Nema dvaju morala. Dom, II/1935., br. 23, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Nezavisnost. Dom, V/1938., br. 13, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Ni lijevo ni desno. Dom, IV/1937., br. 45, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Nikola Tommaseo o seljačkoj kulturi. Dom, XXIII/1929., br. 36, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Ninski govor, Radovi instituta JAZU u Zadru sv. 2. Zagreb 1955.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Nekoliko fragmenata iz prošlosti zadarskog školstva. Zadarska smotra, I/1952., br. 4, str. 30-35.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Niz skupština i sastanak u osječkom kotaru. Narodni val, I/1927., br. 29, str. 4-5.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Nova vlada u Beogradu. Dom, VI/1939., br. 8, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Novele Vladana Desnice u stranim časopisima. Zadarska smotra, II/1953., br. 1, str. 49.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Novi zakon o cestama. Dom, XXIII/1929., br. 37, str. 3; Slobodni glas, I/1929., br. 167, str. 4.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Novo izdanje Matoševih "Umornih priča". Dom, IV/1937., br. 14, str. 3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Naziv "Indogermani" dvije raspravice dra. Jelića. Obzor, LVIII/1917., br. 224, str. 3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. O 40-godišnjici smrti Ante Starčevića. Dom, III/1936., br. 9, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. O 20-godišnjici. Historijska i zadnja sjednica hrvatskog sabora 29. listopada 1918. Dom V/1938., br. 41, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Obrana od vatre na selu. Dom, XXIII/1929., br. 32, str. 45.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Obrazovanje učiteljskih pripravnika. Hrvatski list, III/1922., br. 115, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Od svibnja 1935. do svibnja 1937. Dom, IV/1937., br. 21, str. 1-2, br. 22, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Odnosi između Italije i Jugoslavije. Dom, III/1936., br. 9, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Oko gradskih izbora u Osijeku. Narodni val, I/1927., br. 78, str. 4.

- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Oko Konkordata (polemika s Trockim). IV/1937., br. 26, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Oko Napretkove palače u Sarajevu. Dom XXIV/1930., br. 4, str. 3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Oko narodnog sporazuma. Dom, IV/1937., br. 11, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Oko realne gimnazije u Križevcima. Historijat i borba za održanje. Slobodni glas, I/1929., br. 219, str. 4-5.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Opera "Zlato Zadra". Zadarska smotra, IV/1955., br. 2, str. 115.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Oružani mir. Dom, V/1938., br. 18, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Poslije izbora "Slavonski patriotizam". Narodni val, I/1927., br. 56, str. 3-4.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Osvrt na staru i pogled na Novu godinu. Dom, III/1936., br. 1, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Parcelacija Dalmacije. Dom, V/1938., br. 38, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Plemstvo pluga. Dom, XXIV/1930., br. 40, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Pobijedimo u sebi čuvstvo sebičnosti. Dom, XXIV/1930., br. 22, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Počinje školska godina. Uzroci neuspjeha u sustavu školstva. Slobodni glas I/1929., br. 214, str. 2, br. 215, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Potpis trojnog sporazuma u Londonu. Dom, XXIV/1930., br. 35, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Pogubne stranačke i upravne metode. Dom I/1934., br. 3, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Pokret za stvaranje jačeg i boljeg potomstva. Dom, XXIV/1930., br. 23, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Politička komedija u staroj Grčkoj. Hrvatski list III/1922., br. 284, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Politička preobrazba nakon pada. Dom, III/1936., br. 22, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Politička zabluda naših susjeda. Dom, I/1934., br. 12, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Politička manifestaciona skupština. Dom IV/1937., br. 36, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Politički realizam dr. Ante Starčevića. Povodom 42-godišnjice smrti. Dom V/1938., br. 8, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Političko značenje pravila u Austriji. Dom, V/1938., br. 11, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Politika fašističke Italije. Dom, XXIV/1930., br. 45, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Političke laži i politička ljubav. Dom, XXIV/1930., br. 44, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Posljedice 20 lipnja 1928. Dom, V/1938., br. 25, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Posljedice hegemonije ili tko neće u borbu za brate. Dom, VI/1939., br. 9-10, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Poteškoće na londonskoj konferenciji. Dom, XXIV/1930., br. 26, str. 3.
- Potreba likvidacije seljačkih dugova. Dom I/1934., br. 13, str. 1
- Potreba političkog povjerenja. Dom II/1935., br. 15, str. 1.
- Povodom britansko talijanskog sporazuma. Dom V/1938., br. 16, str. 1
- Povodom krvoprolića i Kerstincu. Dom, III/1936., br. 17, str. 1.
- Povodom napada Rudolfa Gregureka na Dom i njegovog urednika. Dom II/1935., br. 42, str. 3-4, br. 44, str. 3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Povodom 85-godišnjice života Rikarda Katalinića Jeretova. Zadarska smotra, III/1954., br. 1, str. 66-67.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Povodom otkrića spomenika Grguru Ninskom. XXIII/1929., br. 50, str. 4-5.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Povodom rasprave o proračunu vojske i mornarice. Dom, V/1938., br. 10, str. 1.
- Povodom vladine deklaracije. Dom II/1935., br. 28, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Pred ozbiljnim danima. Dom, XXIV/1930., br. 37, str. 41.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Predsjednikov rođendan 11. lipnja 1871. Dom, IV/1937., br. 23, str. 4.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Preporodaj. Hrvatski list, I/1921., br. 1, str. 2-3, br. 2, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Privilegij pomilovanja triju zadarskih bratovština, knjiga 45. JAZU, Zagreb. Zadarska smotra, IV/1955., br. 2, str. 113.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Priprost i plemenit - odlučan i pokvaren. Dom, XXIII/1929., br. 16, str. 4.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Protiv čega je Obzor. Dom, V/1938., br. 33, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Protuslavenski blok na čelu s Njemačkom. Dom, III/1936., br. 38, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Pucanje u leđa. Dom, V/1938., br. 5, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Put i cilj naše politike. Dom, IV/1937., br. 48, str. 1.

- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Rafael Božić: Varnice. Zadarska smotra, II/1953., br. 3, str. 152.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Rad i nezaposlenost. Dom, XXIV/1930., br. 18, str. 1.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Rasipanje narodne imovine. Dom VI/1937., br. 11-12, str. 1
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Rat Japana protiv Kitaja. Dom, IV/1937., br. 33, str. 1.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Reforma naših škola. Hrvatski list, I/1920., br. 42, str. 2-3.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Režim Puniše Račića bijesni i dalje. Narodni val, III/1929., br. 6, str. 4.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Riečko blago ninskog govora, Radovi instituta JAZU u Zadru sv. 3. Zagreb 1956.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Rodio se spas. Dom, I/1934., br. 18, str. 1.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Rođendan Stjepana Radića. Slobodni glas, I/1929., br. 113, str. 1.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Rođendan Antuna i Stjepana Radića. Dom, V/1938., br. 23, str. 1.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Sa Stjepanom Radićem naprijed. Dom, II/1935., br. 13, str. 1.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Savjest - moralni ideal. Dom, XXIV/1930., br. 24, str. 1.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Sebičnost i umišljatost su uzroci propadanja. Dom, II/1935., br. 2, str. 1.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Seča knezova. Hrvatski list. IV/1923., br. 108, str. 2-3.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Seljačka pravda i željeznice. Dom, V/1938., br. 24, str. 1.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Seljačka briga u Dalmaciji. Dom, XXIII/1929., br. 43, str. 3.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Seljački kralj - mirotvorac. Dom, I/1934., br. 9, str. 1.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Seljački pokret i zadrugarstvo. Dom, I/1934., br. 9, str. 1.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Seljački val u Valpovu, Narodni val, I/1927., br. 24, str. 4.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Seljačko zadrugarstvo. Zagreb 1940. Zemlja, II/1941., br. 15-16, str. 4.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Seljak je prvi i u privredi. Dom, XXIII/1929., br. 23, str. 2.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Seljaštvo pobjeđuje u svim slavenskim državama. Dom, III/1936., br. 51-52, str. 2.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Sistematsko uništavanje školstva u brdskoj i dalmatinskoj Hrvatskoj. Narodni val, I/1927., br. 64, str. 3.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Slava hrvatskim mučenicima. Dom, III/1936., br. 25, str. 1. IV/1937., br. 24, str. 1.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Slavenska bratimstva u pravednosti i istini. Dom, I/1934., br. 6, str. 1.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Slom diktature u Španiji. Dom, XXIV/1930., br. 17, str. 1.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Hranko Smodlaka, Dvije domovine. Dramska igra u tri dijela, Split 1953. Zadarska smotra, II/1953., br. 1, str. 47-48.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Snaga Čehoslovačke republike. Dom, V/1938., br. 28, str. 1.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Sporazum sa stanovišta seljačke politike. Dom, IV/1937., br. 42, str. 1-2.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Stanovište HSS-a prema crkvi, Dom, III/1936., br. 34, str. 1-2.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Socijalno i političko učenje Stjepana Radića u izvornoj reči, Beograda 1940.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Spomenica prigodom stogodišnje babičke škole u Zadru. Zadarska smotra, I/1952., br. 3, str. 52-53.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Srpski djetinji teatar. Zadarska smotra, Zadarska smotra, II/1953., br. 2, str. 100-101.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Starčević i narodno jedinstvo. II/1921., br. 83, str. 2-3.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Suze Marunkove u zadarskom rukopisu, Građa za povijest hrvatske književnosti JAZU knj. 23./1952.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Stjepan Antoljak, Prilog biografiji hrvatskog pjesnika Jurja Barakovića, "Građa za povijest književnosti hrvatske", JAZU, Zagreb 1952., Zadarska smotra, I/1952., br. 4, str. 51-53.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Stari hrvatski grad Nin, Seljačka prosvjeta II/1927., br. 11, str. 208-209, Dom, XXIII/1929., br. 63, str. 1-2.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Svršetak druge haške konferencije. Dom, XXIV/1930., br. 7, str. 2-3.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Širitelj stare hrvatske kulture. Hrvatski list, II/1921., br. 150, str. 2-3.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Što nam je donijelo proljeće u hrvatskoj politici. Dom VI/1939., br. 13.-20, str. 1-2.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Bratoljub Šram, Štipanja i milovanja, Hrvatski list, I/1920., br. 50, str. 2-3.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Što povlači sa sobom hrvatsko pitanje. Dom, III/1936., br. 42, str.1-2.
- MAŠTROIĆ, Ljubomir. Takova ja optužujem. Dom, II/1935., br. 9, str. 1.

- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Tekstilna biljka u sjevernoj Dalmaciji. Bijeli sljez. Josip Kovačević, "Meiland Textilberichte". Zadarska smotra, IV/1955., br. 2, str. 116.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Tko koči normalan razvitak naše politike. Dom, IV/1937., br. 34, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Tri dana. Osijek. ?
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Tri kandidatske liste. Dom, V/1938., br. 46, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. U spomen dr. Ivši Leboviću, Dom, III/1936., br. 46.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. U velikom tjednu. Dom, XXIV/1930., br. 34, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. U znaku amnestije. Dom, II/1935., br. 1, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. U znaku sporazuma. Dom, II/1935., br. 3, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Učenici i učitelji prema novom zakonu o osnovnim školama. XXIV/1930., br. 2, str. 3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Učiteljska škola u Osijeku. Hrvatski list, I/1920., br. 37, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Uzdržavanje pučkih škola. Dom, III/1936., br. 50, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Uzroci i posljedice poraz kod Solferina. Dom, XXIII/1929., br. 62, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Uzroci propadanja zapadne demokracije. Dom, V/1938., br. 44, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Uputa o općinskim izborima po zakonu o općinama od 1933. Križevci 1936. Dom br. 30-32.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. U ovoj se vladi povampirila Austrija! Govor nar. zast. Ljubomira Maštrovića u Narodnoj skupštini 30. I. 1928. g. o hitnom predlogu za održanje ratarnice u Križevcima i za predaju Križevačkog gospodarstva Zagrebačkoj oblasti, Narodni val (Zagreb), II/1928., br. 26, str. 3-4.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Uspješan rad kazališta lutaka u Zadru. Zadarska smotra, IV/1955., br. 1, str. 51-52.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Velika zadaća narodnih samouprava. Dom, XXII/1928., br. 9, str. 4-5.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Vjera je temelj moralnoj kulturi. Dom, XXIV/1930., br. 5, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Velja Vukičević poništava rješenje Bože Maksimovića. Vukičević gazi samo upravu grada i oblasti po uputama Dra Stopara, a po volji ferijalaca. Molba narod, zastupnika Ljubomira Maštrovića ministru unutrašnjih dela. Narodni val (Zagreb), I/1927., br. 85, str. 3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Vodič po našem Jadranu, Zadarska smotra, 1954. III/1954., br. 2, str. 162.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Vladimir Kirin: Zadar (mapa). Zadarska smotra, IV/1955., br. 1, str. 50-51.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Vođa i učitelj u slikam i uspomename. Dom, XXIV/1930., br. 5, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Vukičević pokapa temelj države. Narodni val. II/1928., br. 1, str. 1, br. 8, str. 3-4, br. 9, str. 3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Za krv i rođenu grud. Dom, I/1934., br. 15, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Za mir demokraciju i slobodu. Dom, IV/1937., br. 27, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Za napredak sela. Dom, XXIII/1929., br. 48, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Za podizanje cijene žitaricam. Dom, III/1936., br. 28, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Začeci dramske umjetnosti. Hrvatski list, III/1922., br. 229, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Zadaci andragogije kod nas. Hrvatski list, III/1922., br. 296, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Zakon o unutrašnjoj upravi i uređenju općina. Slobodan glas, I/1929., br. 136, str. 4.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Zakon o srednjim školama prema samoupravama. Dom, XXIII/1929., br. 48, str. 3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Zakon o unapređenju poljoprivrede prema oblastima i općinama. Dom, XXIII/1929., br. 49, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Zakon o unutrašnjoj upravi i naše općine. Dom, XXIII/1929., br. 33, str. 4-5.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Zaluđivanje omladine. Hrvatski list, I/1920., br. 116, str. 2-3.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Zar suton demokracije. Dom, V/1938., br. 36, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Zašto "Dom". Dom, I/1934., br. 1, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Zašto se vodi revolucija u Španjolskoj. Dom, III/1936., br. 41, str. 1-2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Zdravo da si domovina mila. Dom, IV/1937., br. 28, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Značenje 20 lipnja 1928. Dom, VI/1939., br. 21, str. 2.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Značenje izbora. Dom, II/1935., br. 11, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Značenje sporazuma Rima i Beograda. Dom, IV/1937., br. 13, str. 1.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Za samoupravu općina. Komesarsko pašovanje u Križevcima. Protuzakonita se rješenja nastavljaju. Rasipanje gradske imovine. - Narodni val (Zagreb), I/1927., br. 48, str. 6.

- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Petrović, Franjo: Za samoupravu općina. Komesarsko pašovanje u Križevcima. Protuzakonita se rješenja nastavljaju. Rasipanje gradske imovine. Narodni val (Zagreb), I/1927., br. 48, str. 6.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Zbornik pirnih pjesama u redakciji Franje M Apendini-a, Građa za povijest hrvatske književnosti JAZU knj. 27. / 1956.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Zbornik o Zadru. Zadarska smotra II/1953., br. 3, str. 147-148.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Zavod za pravne nauke otvoren u Zadru 30. 9. 1848. Zadarska smotra, II/1952., br. 2, str. 101.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Zavod sv. Dimitrija u Zadru. Zadarska smotra, V/1956., br. 4, str. 290-291.
- MAŠTROVIĆ, Ljubomir. Žalosna činjenica u borbi do konkordata, Dom, IV/1937., br. 29, str. 1.

